

Poziția comună a Clubului Fermierilor Români și European Landowners' Organization (ELO) privind Pactul Ecologic European

Pactul Ecologic European și pandemia de Covid-19

Clubul Fermierilor Români urmărește cu interes comunicările Comisiei Europene privind Pactul Ecologic European. Publicarea acestuia a fost urmată de o serie de consultări cu părțile implicate, inclusiv sectorul agroalimentar, pentru elaborarea strategiilor sectoriale Farm to Fork și Strategia pentru Biodiversitate.

Dezbaterea privind viitorul agriculturii și al comunităților rurale este pusă sub amenințare de concentrarea asupra câtorva subiecte specifice, precum pesticide, fertilizatori, agricultură ecologică, zone protejate, care riscă să polarizeze actorii implicați înainte de a exista o înțelegere suficientă a modului în care vor fi integrate provocările lansate de cele două strategii. Prin urmare, **răspunsul la aceste provocări trebuie să se regăsească în politici publice coordonate și finanțate realist**, nu doar într-o adaptare a cadrului legislativ deja existent.

Contextul creat de pandemia de Covid-19 a scos în evidență noi elemente legate de reziliența sectorului agroalimentar și a lanțurilor de aprovizionare. Activitatea întregului lanț HORECA a fost întreruptă, afectând grav sectorul băuturilor și al anumitor sectoare ale cărnii (de vită, de miel). Acest lucru a avut un efect în lanț și asupra fermierilor, prețurile pentru aceste tipuri de produse agroalimentare, inclusiv lapte, scăzând drastic. În schimb, sistemul de distribuție a alimentelor s-a ajustat rapid la noile reguli de distanțare socială, reușind, în ciuda unei întreruperi inițiale a aprovizionărilor, să asigure la raft stocurile necesare pentru consumatori.

Totuși, **reziliența sistemului agroalimentar în fața unor provocări precum pandemiile nu poate fi încă estimată corespunzător.** Această situație fără precedent generează întrebări pertinente privind măsura în care comerțul internațional de produse agroalimentare reprezintă o modalitate sigură de a acoperi necesarul de alimente, inclusiv a resurselor necesare în ferme, precum inputurile sau forța de muncă.

Provocările curente ale sectorului agroalimentar

1. **Schimbările climatice.** Creșterea temperaturilor, seceta prelungită, evenimentele meteo extreme (inundații, înghețuri, furtuni), precum și incendiile de vegetație reprezintă unele dintre cele mai mari provocări pentru agricultură, iar încălzirea globală necontrolată nu face decât să accentueze aceste riscuri.
2. **Pierderea biodiversității.** Creșterea populației Europei, împreună cu dezvoltarea economică au condus la folosirea abuzivă a resurselor naturale - apă, sol, aer, habitate, generând nevoia refacerii lor în prezent.
3. **Dietele nesănătoase.** Dietele bogate în proteină animală, zahăr și grăsimi, dar cu un conținut redus de fibră, fructe și legume au drept consecință un nivel ridicat de obezitate și boli asociate acestora în rândul europenilor. În plus, risipa alimentară reprezintă o altă formă de utilizare nesustenabilă a resurselor.
4. **Modul de funcționare a sistemului agroalimentar.** Pentru producția primară, marjele de profit sunt reduse, indicând nevoia unei mai bune cooperări atât orizontale, cât și verticale pe lanțul agroalimentar. Relațiile contractuale pe lanțul de retail necesită, de asemenea, mai bune reglementări legale.

Clubul Fermierilor Români se alătură poziției partenerului său european, European Landowners' Organization (ELO)¹, și subliniază necesitatea unei abordări care să integreze ambițiile de mediu și climă ale Pactului Ecologic European cu provocările reale ale sectorului în garantarea securității alimentare pentru cetățeni. Considerăm că elementele mai sus prezentate nu pot fi analizate în mod izolat, ci este nevoie de o abordare integratoare, care să favorizeze elaborarea unor politici publice de impact pentru dezvoltarea sustenabilă a agriculturii și a zonelor rurale.

¹ European Landowners' Organization, "Land management at a time of great challenges. The EU Green Deal and its forthcoming strategies", May 2020

Lacune în propunerile Pactului Ecologic European

În abordarea privind Pactul Ecologic European și măsurile propuse de acesta se identifică două poziții distincte:

- În cazul celor care activează în afara sectorului agricol și care, prin urmare, nu își câștigă existența pe segmentul lanțului agroalimentar, **cea mai frecventă abordare sugerată este dezintensificarea agriculturii prin creșterea suprafețelor cultivate în regim ecologic.**
- În cazul fermierilor convenționali și a organizațiilor acestora, propunerea de abordare a provocărilor climatice este o **intensificare sustenabilă a agriculturii prin folosirea noilor tehnologii de agricultură de precizie.** Această abordare ia în considerare atât creșterea numărului populației la nivel global (și, în consecință, cererea de produse alimentare), cât și profitabilitatea afacerii, fără de care fermierii nu pot rezista pe piață.

Propunerile cheie ale Pactului Ecologic European pentru sectorul agroalimentar subliniază protejarea mediului ca fiind direcția de acțiune prioritară. Acest lucru este evident prin propunerea unor ținte de reducere a consumului de fertilizatori sintetici și minerali sau de creștere a procentului terenurilor pe care se practică agricultură ecologică.

Prin prezenta poziție, **Clubul Fermierilor Români susține necesitatea unui sistem agroalimentar sustenabil și subliniază nevoia unor analize care să ia în considerare întregul ansamblu de provocări, de la fermă la furculiță, pentru a putea susține documentat măsuri în Pactul Ecologic European.**

Pentru a se putea seta obiective cuantificabile în Pactul Ecologic European *ar trebui să se țină cont și de următoarele aspecte:*

1. Impactul dezintensificării agriculturii asupra securității alimentare, a prețurilor și comerțului

Intensificarea agriculturii a adus daune mediului înconjurător, acesta fiind și motivul pentru care Comisia Europeană propune inversarea acestei strategii, migrând spre o dezintensificare a producției. Totuși, **practicarea agriculturii ecologice înseamnă recolte mai slabe cu 25%-40% față de culturile convenționale, iar convertirea suprafețelor non-agricole în suprafețe agricole pentru a compensa necesarul de hrană ar presupune o gravă deteriorare a biodiversității, cu efecte negative inclusiv asupra climei.** Singura modalitate de a rezolva această problemă o reprezintă o scădere a consumului și a risipei alimentare, împreună cu o creștere a importurilor de produse agroalimentare.

Un sistem alimentar sustenabil va presupune, în același timp, **prețuri mai ridicate**. Fără o adaptare a plaselor de siguranță pentru asistență socială, **o astfel de politică publică ar putea afecta categoriile sociale dezavantajate (oameni cu venituri scăzute, pensionari, familiile monoparentale etc.)**, care alocă o mai mare proporție a veniturilor pentru asigurarea necesarului de hrană. Aici intervine o nouă discrepanță: *politica agricolă, precum și cea de mediu intră sub incidența competențelor UE, în timp ce politicile de asistență socială sunt responsabilitatea statelor membre.*

O altă provocare ce decurge din creșterea prețului produselor alimentare o reprezintă **ajustarea politicilor de comerț**. Operarea unor prețuri ridicate va devansa alte politici de resort la nivel mondial, având un **impact negativ în special asupra țărilor exportatoare de materii agricole prime**, precum România, care au drept avantaj competitiv prețul scăzut.

2. Se poate dezintensifica agricultura în paralel cu scăderea suprafeței cultivate?

Schimbările climatice au fost pe agenda politică dintotdeauna, însă momentul în care le-a **creșcut importanța a fost reprezentat de declarația “urgenței de climă” din 2019**. Cu toate că actualul virus a reușit să surclaseze aceste acțiuni din agenda din 2020, aceste amenințări climatice nu au dispărut și rămân în continuare o prioritate.

Este cunoscut faptul că **agricultura constituie un mare emițător de gaze cu efect de seră, ce înrăutățește situația acestor manifestări climatice, din cauza faptului că aceste degajări au o rată de eliminare probabil imposibilă**. Cu toate că această acțiune este de foarte mare interes, nu există suficiente contribuții. Dacă va fi aprobat, 40% din bugetul Politicii Agricole Comune va fi distribuit spre acțiunile de mediu și climă.

Cei 30 de ani pe care Uniunea Europeană îi are la dispoziție pentru a atinge obiectivul setat de emisii 0 este prea scurt. Însă, un lucru important pe care îl pot face sectoarele agroalimentare este să contribuie la reducerea emisiilor în agricultură, cum ar fi reducerea creșterii sau blocarea emisiilor de carbon. Schimbările LULUCF (Utilizarea terenurilor, schimbarea de utilizare a terenurilor și silvicultură) cuprind:

- **creșterea stocurilor de carbon din soluri**, de exemplu, prin zero cultivare și alte metode de cultivare durabile.
- prin **creșterea cantității și calității acoperirii pădurilor prin împădurire**, restaurare forestieră, îmbunătățirea gestionării pădurii existente pentru a depozita mai mult carbon și prin creșterea agrosilviculturii.

- crearea unei **biomase mai lemnoase pe terenuri abandonate sau alte tipuri de terenuri pentru bioenergie regenerabilă** cu CCS. Această cale este încă în stadiul de experiment și nu există nicăieri în Europa în operațiunile comerciale la scară.

O problemă des întâlnită în toată Uniunea Europeană este reprezentată de diferențele foarte mari în ceea ce privește alocarea terenurilor agricole și forestiere, dar se pot observa diferențe și în intensitatea sistemelor celor două și în emisiile acestora.

În mod evident, statele care au cea mai mică întindere de pădure sunt cele care au posibilitatea cea mai mare să o extindă, acesta reprezentând un factor important în reducerea emisiilor de carbon. Pe lângă această reducere, pădurile oferă biodiversitate și rețin apa. Un alt rol important în atingerea acestui obiectiv va fi hrănirea, dar și compoziția hranei în ceea ce privește sectorul animal.

Primul pas care ar trebui făcut în demersul reducerii emisiilor în agricultură este încurajarea fermierilor în adoptarea unui climat inteligent de carbon în ferme pentru a diminua degajările produse de oxidul de nitru, metan și dioxidul de carbon.

3. Ce mix de politici publice poate genera schimbările sugerate?

În ambele strategii, Farm to Fork și Biodiversitate, există sugestii de obiective specifice. În obiectivele acestora sunt incluse schimbări cu date specifice în ceea ce privește utilizarea îngrășămintelor și a pesticidelor, ponderea agriculturii ecologice, zonele favorizate de mediu a fermelor și extinderea și gestionarea zonelor protejate. **Este încă foarte neclar cum se vor atinge aceste obiective și cum vor fi plătite.** Nu există referințe cu privire la alte variabile cum ar fi prețul alimentelor, producția și consumul, terenurile agricole și forestiere și comerțul, ceea ce determină unele părți implicate să nu accepte ideea, pe motivul că țintele nu sunt credibile.

Din păcate, există o discrepanță și între Pactul Ecologic European și PAC-ul în curs de desfășurare. Este deja cunoscut de către toți faptul că din **fondurile PAC vor fi implementate multe măsuri politice care vor fi necesare pentru a pregăti agricultura Uniunii Europene în vederea tranziției pentru a îndeplini obiectivele identificate.**

Cu toate că obiectivele generale și specifice PAC sunt considerate mult prea vaste și pot reprezenta o gamă mult prea extinsă de priorități și strategii, propunerile reformei PAC vor trebui dezvoltate în

continuare. **În momentul de față, nu există mențiuni la contribuția emisiilor net zero și nici la dezintensificarea agriculturii.**

Deși există câteva inițiative de reducere a risipei alimentare, lipsesc sugestiile despre schimbările comportamentului cu privire la consumul alimentar.

Un element cheie care ar trebui să fie nelipsit din ambele strategii (dezintensificarea producției agricole și Net Zero 2050) este **reducerea unor componente din consumul alimentelor**. Totuși, măsuri pentru schimbarea consumului alimentar depășesc cu mult aria de acțiune a Politicii Agricole Comune. O propunere credibilă de politică publică, care să urmărească atingerea acestui obiectiv trebuie să ia în considerare economia la nivel de fermă, piața internă, precum și aspecte ale pieței internaționale.

Clubul Fermierilor Români pentru Agricultură Performantă solicită autorităților competente să ia în considerare aspectele enunțate mai sus în elaborarea viitorului Plan Național Strategic, precum și a direcțiilor viitoare de acțiune în implementarea directivelor europene pentru atingerea obiectivelor de mediu și climă. Suntem convinși că abordând o soluție integratoare, care să ia în considerare elementele specifice agriculturii românești, precum și relația dintre ele, putem transforma amenințările în oportunități contribuind la o dezvoltare sustenabilă a agriculturii, care să încurajeze performanța.

Pactul Ecologic European reprezintă un pas important în evoluția Uniunii Europene și ne exprimăm susținerea obiectivelor sale generale formulate. Cu toate acestea, există riscul unei grăbiri în a propune măsuri specifice de producție agricolă, de utilizare a fertilizanților, antibioticilor sau de extindere a ariei cultivate în regim ecologic, înainte de a fi luate în considerare provocările sociale și economice ilustrate mai sus.

Clubul Fermierilor Români consideră că pentru a se îndeplini obiectivele Pactului Ecologic European trebuie să ne asumăm **un consum redus de mâncare și implicit reducerea risipei alimentare. Hrana ar trebui să devină mai calitativă, fapt care probabil va duce la o scumpire a acesteia.**